

**KENNIS
NETWERK**
MS IN DE LANGDURIGE
ZORG

Competentieprofiel Zorgmedewerker MS in de langdurige zorg

01/04/2024

Benodigde kennis,
vaardigheden en houding voor
het werken met MS-bewoners
in de langdurige zorg

Voorwoord

De ziekte MS brengt veel complexiteit met zich mee – dat heeft een grote impact. In de eerste plaats natuurlijk op bewoners en hun naasten, maar ook op de mensen die met deze bewoners werken in de zorg. In de zorg staat het welzijn van de mens met MS met een zo optimaal mogelijke kwaliteit van leven voorop, wat maakt dat persoonsgerichte zorg en eigen regie uitgangspunten zijn voor de zorg. Persoonsgerichte zorg en eigen regie zijn nauw met elkaar verbonden en versterken elkaar.

Het is cruciaal dat zorgmedewerkers over specifieke kennis, vaardigheden en een professionele houding beschikken. Het competentieprofiel voor zorgmedewerkers die met MS-bewoners in de langdurige zorg werken, is ontwikkeld om deze aspecten te beschrijven.

Het zorgprogramma is het uitgangspunt voor de ontwikkeling van het competentieprofiel. Op basis van dit competentieprofiel wordt een scholingsprogramma ontwikkeld. Het scholingsprogramma zorgt ervoor dat medewerkers de kwaliteit en expertise bezitten om zorg zoals beschreven in het zorgprogramma te bieden aan bewoners met MS en om als aanspreekpunt in de regio te kunnen fungeren.

Competentieprofiel

Dit competentieprofiel is een specificering op de functieomschrijving van de zorgmedewerker en laat zien wat er extra nodig is om de zorg te geven zoals beschreven in relevante zorgprogramma's. Elke zorgmedewerker wordt geacht de algemene competenties van de eigen functie te beheersen. Dit competentieprofiel komt daarboven op, het richt zich specifiek op de kennis, vaardigheden en houding die nodig zijn voor het werken met MS-bewoners in de langdurige zorg.

In het competentieprofiel worden de competenties beschreven volgens de CanMEDS-rollen (Canadian Medical Education Directives for Specialists). Dit model omvat zeven rollen die verschillende competentiegebieden van zorgmedewerkers definiëren. Het CanMEDS-model biedt een gestructureerde manier om de diverse rollen en bijbehorende competenties van zorgprofessionals zorgvuldig te beschrijven.

De kern van het beroep is de rol van de zorgprofessional, de andere zes rollen in dit profiel zijn ondersteunend aan deze rol. Doordat dit competentieprofiel alleen de specifieke competenties voor een zorgmedewerker MS in de langdurige zorg beschrijft, zijn er een aantal rollen waar er minder competenties beschreven zijn.

Dit is Anja

Om het complexe ziektebeeld van bewoners met MS letterlijk een gezicht te geven, stellen we je voor aan Anja. Anja bestaat niet echt, maar zou zo maar één van de bewoners van een expertisecentrum kunnen zijn.

Anja is 44 jaar, getrouwd en heeft twee kinderen (10 en 12 jaar).

Anja kreeg na een periode van allerlei klachten en onzekerheid op haar 35e de diagnose MS en toen ging het snel. Ze kreeg steeds meer last van spasmen: lopen ging al snel niet meer. Een rolstoel deed zijn intrede in Anja's leven, en die rolstoel werd steeds uitgebreider en inmiddels bestuurt ze de rolstoel met op maat gemaakte hoofdbesturing. Vermoeidheid en pijn gecombineerd met coördinatieproblemen en een verminderd vermogen haar armen te gebruiken maakten dat zorgen voor de kinderen na een paar jaar niet meer ging. Steeds meer hulp was nodig. Thuis wonen werd ingewikkeld en onveilig – voor Anja zelf, en voor haar gezin.

Anja levert sinds ze ziek werd voortdurend in – en dat doorlopend verlies valt zwaar. Ook haar man kampt daarmee: hij ziet zijn partner verslechteren en dat heeft natuurlijk invloed op hun relatie.

Sinds anderhalf jaar woont Anja in een woonzorginstelling gespecialiseerd in de zorg voor mensen met MS die niet meer thuis kunnen wonen: een expertisecentrum. Anja heeft een eigen kamer op een afdeling waar ook anderen wonen met MS. In de woonzorginstelling ondersteunen zorgmedewerkers haar: ze geven de beste zorg én werken samen – met Anja en met haar man 'in the lead' – haar kwaliteit van leven.

Anja kan niet altijd meer inschatten wat ze wel en niet kan, en dat leidt soms tot onveilige situaties. Soms overschat ze zichzelf. Anja heeft steeds ernstigere slikproblemen maar eet graag een vers visje en haalt dan een haring in het cafeetje op de locatie waar ze woont. De kans op verslikken ligt echter altijd op de loer. Anja, haar man en haar eerst-verantwoordelijke-verzorgende spreken hierover: wat is belangrijk voor Anja's kwaliteit van leven en hoe verhoudt zich dat tot het beperken van risico's? En wie heeft daarin welke verantwoordelijkheid?

Anja's klachten stapelen zich op én beïnvloeden elkaar. Zo krijgt ze blaas- en darmproblemen en haar zicht wordt slechter. Cognitieve problemen spelen haar ook in toenemende mate parten. Een gesprek voeren is soms lastig: haar gedrag verandert, haar stemming is onvoorspelbaar en daarbij komt dat Anja informatie soms moeilijker verwerkt en haar spraak achteruitgaat. Haar man tobt hiermee: snapt Anja hem zo nu en dan niet, snapt hij haar niet, doet hij iets fout, of kan ze zich alleen

lastiger verstaanbaar maken? Wat kan hij doen voor haar? Maar ook: bij wie kan hij nu nog zijn ei kwijt?

Nu Anja op zowel fysiek als cognitief vlak steeds meer problemen krijgt, wordt de dagelijkse verzorging zwaarder en complexer. Wanneer de verzorgende Anja 's morgens helpt met wassen en de transfer uit bed naar de rolstoel, spreken ze vaak even over de dag die komt. Eigen regie en zelfstandigheid zijn kernwoorden wanneer het gaat om Anja's dagelijks leven en de invulling hiervan.

Anja's dagen wisselen sterk. De ene dag is een moeizame en dan is rusten haar voornaamste activiteit. De andere dag gaat het beter en kan Anja iets met haar kinderen doen tijdens een bezoekje of nog meedoen in de bewonersraad van 'haar' zorginstelling. En dat maakt dat ze haar leven met MS toch nog het leven waard vindt. Want vragen en twijfels daarover, die heeft Anja wel degelijk – en steeds vaker. Gelukkig is er ruimte om die te bespreken: met haar man, maar ook soms terloops met een verzorgende of uitgebreider met de psycholoog en als het opeens opkomt, tijdens het oefenen met een van de therapeuten.

Andere MS-bewoners

Er wonen ongeveer 700 mensen zoals Anja met MS in woonzorginstellingen, en zij ervaren allemaal verschillende gecombineerde problemen: het is niet een eenvormige groep. Hun situatie kan snel verslechteren en is moeilijk te voorspellen. Bij ieder persoon uit MS zich anders, dat maakt ook het verlenen van zorg aan deze doelgroep ingewikkeld. Per bewoner verschillen de problemen. Door de grilligheid van de ziekte is voortdurende alertheid en aanpassingsvermogen nodig, zowel van de bewoner als van de zorgverlener.

In de zorg voor mensen met MS streven we naar goede kwaliteit van zorg én naar een goede kwaliteit van leven. De zorg voor deze groep mensen met MS vraagt van zorgmedewerkers specifieke kennis en vaardigheden, deze zijn geformuleerd in de competenties hieronder.

Competenties

De zeven CanMEDS rollen afgestemd op de zorgmedewerker MS in de langdurige zorg worden hieronder toegelicht. Dit competentieprofiel richt zich specifiek op de verzorgende, verpleegkundige¹ en begeleider² die de bewoner met MS in zijn/haar directe woonomgeving (op de afdeling) verzorgt en begeleidt. De verpleegtechnische handelingen en interventies worden alleen door een verpleegkundige of verzorgende uitgevoerd.

1. De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg als zorgprofessional

Als zorgmedewerker in de langdurige zorg voor mensen met MS, is het belangrijk om goed aan te sluiten bij de bewoner en samen te werken met de bewoner en andere zorgverleners om de juiste zorg en begeleiding te bieden. De zorg voor deze groep is complex vanwege de combinatie van verschillende problemen en hoe die elkaar beïnvloeden. De ziekte MS verschilt per bewoner, verloopt onvoorspelbaar en is progressief. Dat laatste betekent dat de klachten in de loop van de tijd toenemen en uitbreiden.

De zorgmedewerker MS heeft kennis van:

- de werking van de hersenen
- het ziektebeeld dat hoort bij MS
- oorzaken en vormen van MS
- de gevolgen van MS (motorisch, cognitief en sociaal) met daarbij de meest voorkomende problemen bij MS (cognitieve stoornissen, slikproblemen, lichamelijke achteruitgang, blaas- en darmproblemen, spraak/taalproblemen, visusproblemen en vermoeidheid)
- hoe de verschillende problemen elkaar beïnvloedende gevolgen van MS vertalen naar het dagelijkse leven van de bewoner
- persoonsgerichte begeleiding en verzorging
- seksualiteit en intimiteit
- de invloed van persoons- en omgevingsfactoren op het functioneren en het gedrag van de bewoner met MS
- het zorgprogramma MS in de langdurige zorg
- levend verlies, onmacht en rouwverwerking
- klinisch redeneren
- methodisch werken

---

¹ Verpleegkundige niveau 4

² Met begeleider bedoelen we de activiteitenbegeleider, begeleider maatschappelijke zorg, agogisch medewerker etc

Vaardigheden en attitude van de zorgmedewerker MS:

De zorgmedewerkers MS:

- past methodisch werken toe in de dagelijkse werkzaamheden
- signaleert veranderingen in de gezondheidstoestand (ook complicaties) van een bewoner met MS, handelt binnen de eigen bevoegdheden en meldt dit aan de arts en andere behandelaren
- let op het mentale welbevinden van de bewoner, maakt zaken bespreekbaar en past daar de begeleiding op aan
- kan omgaan met het beperkte ziekte-inzicht van de bewoner
- voert - in opdracht van een arts of behandelaar - interventies en metingen uit
- begeleidt en verzorgt bewoners bij verandering van klachten, stoornissen en beperkingen, zoals omgang met pijn, darm- en blaasproblemen, voorkomen en behandelen decubitusulcera, begeleiding bij slikproblemen en transfers
- begeleidt bewoner met levend verlies, onmacht en rouw
- biedt een luisterend oor, is gericht op het welzijn van de bewoner en neemt hier actie op
- past verpleegkundige interventies toe als dat nodig is

2. De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg als communicator

De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg speelt een belangrijke rol als communicator. Het belangrijkste hierbij is dat bewoners, collega's, andere professionals en naasten juiste informatie krijgen en dat een zorgmedewerker duidelijk met hen communiceert. 'Communiceren op maat' is hierbij heel belangrijk. Veel bewoners met MS ervaren cognitieve problemen, en dat heeft grote invloed op de communicatievaardigheden: op het zelf communiceren en op het ontvangen van informatie. Dit maakt het belangrijk dat de zorgmedewerker verbale en non-verbale communicatievaardigheden moet bezitten om helder en direct te communiceren, maar ook om empathisch te zijn.

De zorgmedewerker MS heeft kennis van:

- gesprekstechnieken: mondeling (verbaal) én zonder woorden (non-verbaal)
- gevoel voor hoe de bewoner zich die dag voelt en wat hij nodig heeft en past hierop de communicatie aan
- observatietechnieken
- verschillende communicatietechnieken (spraakcomputer, gebaren etc)
- begeleiding en omgangsvormen met naasten
- de-escalerend werken en conflicthantering
- benaderingen, methoden en technieken om bewoners te begeleiden

Vaardigheden en attitude van de zorgmedewerker MS:

De zorgmedewerker MS:

- leeft zich in in mensen met MS, hun naasten en sociale netwerk
- houdt rekening met en gaat goed om met de communicatiebeperkingen van de bewoner met MS
- beheerst gesprekstechnieken om te communiceren met bewoners met MS
- beheerst observatietechnieken

- luistert actief
- biedt emotionele ondersteuning
- begeleidt bewoners bij het omgaan met angsten
- biedt ondersteuning bij de besluitvorming betreffende de behandeling
- geeft eerlijke voorlichting
- ondersteunt naasten van de bewoner

3. De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg als samenwerkingspartner

De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg werkt nauw samen met de bewoner, naasten, zowel collega's van eigen organisatie als zorgverleners van andere organisaties die betrokken zijn bij de bewoner. Het is belangrijk om de bewoner te helpen en te begeleiden bij het opbouwen, verbeteren en onderhouden van relaties met hun naasten en andere mensen in hun netwerk.

De zorgmedewerker MS heeft kennis van:

- de taken en rollen van andere collega's in de zorg voor bewoners met MS en weet wanneer en op wie een beroep gedaan kan worden
- groepsdynamiek en woonomgeving

Vaardigheden en attitude van de zorgmedewerker MS:

De zorgmedewerker MS:

- werkt samen met bewoners met MS, hun naasten en sociale netwerk
- gaat professioneel om met verstoorde relaties in het sociale netwerk van de bewoner
- ondersteunt bewoners met MS, hun naasten en sociale netwerk en treedt op als informele belangenbehartiger van de bewoner
- werkt intercollegiaal samen in (multidisciplinaire) teams
- handelt vanuit een gelijkwaardige, collegiale en open houding met bewoners met MS, hun naasten, collega's en zorgverleners van andere organisaties
- gaat professioneel om met de groepsdynamiek op een afdeling en houdt het woon/leefmilieu in stand of verbetert deze

4. De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg als lerende en reflectieve professional

De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg is een kritische denker en wil kennis en vaardigheden van zichzelf en zijn collega's verbeteren. Vanwege de complexiteit van MS is het nodig om de expertise van het hele team te benutten en te delen. De zorgmedewerker MS bespreekt kennis, ervaringen, casussen en uitdagingen met collega's tijdens reflectiemomenten. Hoewel reflectievaardigheden niet specifiek gerelateerd zijn aan MS, worden ze toch benadrukt vanwege hun belang bij het werken in een expertisecentrum (als continu lerende organisatie). Het is belangrijk om bij te blijven door middel van bijscholingen, bijeenkomsten en aansluiting bij het Kenniscentrum MS.

De zorgmedewerker MS heeft kennis van:

- actuele thema's en ontwikkelingen op het gebied van MS in de langdurige zorg
- reflectie/ casusbesprekingen
- moreel beraad

Vaardigheden en attitude van de zorgmedewerker MS:

De zorgmedewerker MS:

- heeft inzicht in eigen (on)mogelijkheden
- houdt de eigen deskundigheid op peil en verbetert deze door het volgen van bijscholing (leerlijn MS)
- is zich bewust van eigen waarden en normen en kan met dilemma's omgaan die dat met zich meebrengt
- fungeert als rolmodel voor (aankomend) medewerkers
- reflecteert op situaties in de zorgverlening aan bewoners met MS
- zorgt voor een positieve omgeving en draagt bij aan het verbeteren ervan

5. De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg als gezondheidsbevorderaar

De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg speelt een belangrijke rol in het bewaken en monitoren van de gezondheid van bewoners. Ze let goed op veranderingen in het ziektebeeld en complicaties en reageert hier proactief op. Veel bewoners met MS ervaren o.a. slik-, blaas- en darmproblemen. Daarom is het belangrijk dat de zorgmedewerker kennis heeft van deze problemen en bewoners hier op een veilige manier in kan begeleiden. Daarnaast bevordert de zorgmedewerker gezond gedrag door voor elke bewoner te analyseren wat de juiste balans is tussen rust en activiteit, en onder- en overprikkeling.

De zorgmedewerker MS heeft kennis van:

- belasting en belastbaarheid

Vaardigheden en attitude van de zorgmedewerker MS:

De zorgmedewerker MS:

- zorgt voor comfort
- let goed op en waarschuwt snel bij veranderingen in de welzijns- en gezondheidstoestand van de bewoner
- neemt actie om de gezondheid van de bewoner te verbeteren en te behouden
- voert handelingen uit om gezondheidsproblemen te voorkomen door vroegtijdig te letten op signalen, voorlichting en instructie te geven
- bewaakt het evenwicht tussen energie door aandacht te besteden aan slaap, rust en activiteit, en past dit toe in overleg met anderen in relatie tot de dagindeling en activiteiten

6. De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg als organisator

Als zorgmedewerker MS in de langdurige zorg ben je een organisator. Je neemt initiatief en hebt een ondernemende, coördinerende en resultaatgerichte houding. Veiligheid staat voorop, niet alleen voor bewoners met MS, maar ook voor andere bewoners en medewerkers binnen de organisatie. Elke bewoner met MS is anders, dus je moet je continu kunnen aanpassen en bijstellen.

Je voelt je verantwoordelijk voor effectieve en passende zorg. Je gebruikt materialen en middelen op een verantwoorde manier. Je neemt beslissingen over taken en middelen voor de zorg van individuele bewoners. Je houdt alle ontwikkelingen rondom de bewoner in de gaten en zoekt samen naar oplossingen. Je overlegt zorgvuldig met collega's en andere zorgprofessionals.

ICT en technologie, zoals domotica en tilliften, spelen een grote rol in de zorg. Je neemt verantwoordelijkheid naar de organisatie waarin je werkt. Je let op cliëntveiligheid, meldt fouten en incidenten, en signaleert mogelijkheden tot verbetering van de zorg. Ook draag je bij aan het creëren van een prettige werkomgeving.

De zorgmedewerker MS heeft kennis van:

- visie op de doelgroep
- specifieke technische hulpmiddelen
- domotica

Vaardigheden en attitude van de zorgmedewerker MS:

De zorgmedewerker MS:

- ondersteunt bewoner met technische hulpmiddelen
- zorgt voor een veilige en comfortabele werkplek door fysieke belasting te verminderen en ergonomische principes toe te passen
- stuurt de zorg voor bewoners met MS aan, zorgt voor een vlotte zorgoverdracht en werkt samen met het team, bewoners, en naasten voor continuïteit van zorg
- is zich bewust van maatregelen m.b.t. cliëntveiligheid en privacy
- biedt structuur en overzicht aan deze specifieke doelgroep, zowel op individueel als op groepsniveau
- organiseert zowel op individueel als op groepsniveau voor de bewoner met MS leeftijdsgebonden bij het individu passende dagactiviteiten
- helpt mee bij het opzetten en onderhouden van een positieve en therapeutische sfeer binnen de instelling

7. De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg als professional en kwaliteitsbevorderaar

De zorgmedewerker MS in de langdurige zorg als professional en kwaliteitsbevorderaar zorgt op nauwkeurige en kritische manier voor hoogwaardige zorg en de kwaliteit ervan. De zorgmedewerker MS werkt volgens beroepsrichtlijnen, (zorg)standaarden, het zorgprogramma en is op de hoogte van de wet- en regelgeving die van toepassing is op de zorg voor bewoners met MS.

De zorgmedewerker MS heeft kennis van:

- het zorgprogramma
- kwaliteitsafspraken van de eigen organisatie
- grenzen van het persoonlijke en professionele handelen (persoonlijke en beroepsmatige verantwoordelijkheid)
- wet- en regelgeving die van toepassing is op de (verpleegkundige) beroepsuitoefening en de context waarin zij werkzaam is
- (wetenschappelijke) ontwikkelingen op het gebied van de MS zorg

Vaardigheden en attitude van de zorgmedewerker MS:

De zorgmedewerker MS:

- leest publicaties van praktijkonderzoeken met betrekking tot de zorg voor MS-bewoners in de eigen werksituatie en naar aanleiding daarvan zaken verbeteren in de werksituatie
- levert een bijdrage aan audits en/of onderzoeken met betrekking tot de zorg- en dienstverlening aan bewoners met MS
- draagt mede zorg voor de implementatie van het zorgprogramma
- levert – waar mogelijk – een bijdrage aan de uitvoering van wetenschappelijk onderzoek
- is een assertieve en zelfbewuste beroepsbeoefenaar en een ambassadeur van het beroep
- geeft de eigen grenzen van haar bevoegdheid en bekwaamheid aan bij collega's en bewoners met MS
- geeft een signaal wanneer protocollen in de praktijk niet goed toepasbaar blijken te zijn
- past de wetgeving zoals de Wet Langdurige Zorg, Wet Verpleeghuis Zorg Thuis, de Wet Zorg en Dwang, Wet Verplichte GGZ en de Wet Geneeskundige Behandelovereenkomst professioneel toe

**“IN DE ZORG STAAT HET WELZIJN VAN DE MENS MET MS MET EEN
ZO OPTIMAAL MOGELIJKE KWALITEIT VAN LEVEN VOOROP”**